

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
ÖZEL EĞİTİM DERGİSİ

Cilt : 17
Sayı : 2
Yıl : 2016

Ankara
2016

ANKARA ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ ÖZEL EĞİTİM DERGİSİ

Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal of Special Education

2016

Cilt: 17

Sayı: 2

Nisan, Ağustos, Aralık aylarında olmak üzere yılda üç kez yayınlanmaktadır.

Yayın Türü

Akademik-Bilimsel Dergi

Yayın Sahibi

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Adına Fakülte Dekanı
Prof. Dr. Fatma HAZİR BIKMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU

Editör

Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU

Editör Yardımcısı

Yard. Doç. Dr. Bahar KEÇELİ KAYSILI
Öğr. Gör. Dr. Meral Çilem ÖKÇÜN AKÇAMUŞ
Araş. Gör. Dr. Şeyda DEMİR
Araş. Gör. Dr. Zeynep BAHAP KUDRET

Teknik Koordinasyon Sorumluları

Araş. Gör. Gamze ALAK
Araş. Gör. Hatice AKÇAKAYA

Akademik Danışmanlar Kurulu (Soyadına Göre Alfabetik Sırada)

Prof. Dr. Funda ACARLAR	Prof. Dr. Sema KANER
Prof. Dr. Gönül AKÇAMETE	Doç. Dr. Necdet KARASU
Prof. Dr. Füsün AKKÖK	Prof. Dr. Tevhide KARGIN
Prof. Dr. Ayşegül ATAMAN	Yard. Doç. Dr. Bahar K. KAYISILI
Prof. Dr. Ayla AYSEV SOYKAN	Prof. Dr. Gönül KIRCAALİ-İFTAR
Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU	Prof. Dr. Ahmet KONROD
Doç. Dr. Berrin BAYDIK	Prof. Dr. Paul MILLER
Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK	Prof. Dr. Elif TEKİN-İFTAR
Prof. Dr. Figen ÇOK	Prof. Dr. E. Rüya ÖZMEN
Prof. Dr. İbrahim H. DİKEN	Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK
Prof. Dr. Dilek ERBAŞ	Prof. Dr. Bülbin SUCUOĞLU
Doç. Dr. Cevriye ERGÜL	Prof. Dr. Jane SQUIRES
Prof. Dr. Süleyman ERİPEK	Prof. Dr. Seyhun TOPBAŞ
Doç. Dr. Kimberly GILBERT	Prof. Dr. Yıldız UZUNER
Yard. Doç. Dr. İ. Birkan GÜLDENOĞLU	Prof. Dr. Nihal VAROL ÖZYÜREK

Sürdürüm ve İletişim

Tel: 0 (312) 363 33 50 / Dahili: 3008-3013-3021 Fax: 0 (312) 363 61 45

E-posta: ozelegitimdergisi@gmail.com

Bu dergi 1995 yılından beri hakemli bir dergi olarak yayınlanmaktadır.
Tüm hakkı saklıdır. Bu derginin tamamı ya da dergide yer alan bilimsel çalışmaların bir kısmı ya da tamamı 5846 yasanın hükümlerine göre Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dekanlığının yazılı izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemiyle çoğaltılamaz, yayımlanamaz.

İÇİNDEKİLER

Araştırma Makaleleri

- B. İpek GÜLER* Okul Öncesi Öğretmenlerin Riskli Oyunlara Yönelik Görüş ve Algıları 97
Ergül DEMİR
- Eren Halil ÖZBERK* Üstün Yetenekli Çocukları Belirlemede Öğretmen Öncelikleri: İkili Karşılaştırma
Elif Bengi ÜNSAL ÖZBERK Yöntemiyle Bir Ölçekleme Çalışması 119
- Şeyda DEMİR* Okul Öncesi Kaynaştırma Sınıflarındaki Öğretmenlerin, Özel Gereksinimli ve Risk Grubu Çocukların Sınıf İçi Davranışlarının İncelenmesi..... 141

Derleme Makaleleri

- Meral Çilem ÖKCÜN-
AKÇAMUŞ* Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Sosyal İletişim Becerileri ve Dil Gelişim Özellikleri 163
- Cevriye ERGÜL* Etkileşimli Kitap Okuma: Dil ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesinde
Ayşe Dolunay SARICA Etkili Bir Yöntem..... 193
Gözde AKOĞLU

Kongre ve Sempozyum Duyuruları

Özel Eğitim Dergisi Yazım Kuralları

Hakemler Kuruluna Teşekkür

İsteme Adresi: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümü
06590 Cebeci - ANKARA

Tel: 0 (312) 363 33 50/3008-3013-3021 **Faks:** 0 (312) 363 61 45

CONTENTS

Research Articles

- B. İpek GÜLER* Opinions and Perceptions of Teachers towards Risky Play 97
Ergül DEMİR
- Eren Halil ÖZBERK* Teacher Priorities on Identifying Gifted Children: A Pair-Wise Comparison Method
Elif Bengi ÜNSAL ÖZBERK Scaling Study..... 119
- Şeyda DEMİR* In-Class Behaviors of Teachers and Children with Special Needs or Risk Group in
Inclusive Preschool Classrooms 141

Review Articles

- Meral Çilem ÖKCÜN-* Social Communication Skills and Language Development of Children with Autism
AKÇAMUŞ Spectrum Disorders 163
- Cevriye ERGÜL* Dialogic Reading: An Effective Method to Improve Language and Early Literacy
Ayşe Dolunay SARICA Skills 193
Gözde AKOĞLU

Announcement for Conferences and Symposium

Notes for Contributors

Thanks to Editorial Board

Address: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Bölümü
06590 Cebeci - ANKARA

Phone: 0 (312) 363 33 50/3008-3013-3021 **Fax:** 0 (312) 363 61 45

Editörden...

Sevgili Okurlarımız,

2016 yılının Ağustos ayında Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin 17. cilt 2. sayısını sizlerin dikkatine sunmak istiyorum. Her sayımızda olduğu gibi bu sayımızda da emeği geçen yazarlarımıza, hakemlerimize, okurlarımıza ve Akademik Danışma Kurulu'muza teşekkür ediyorum. Bu sayımızdaki heyecan verici gelişmeleri ve/veya değişiklikleri sizlerle paylaşmak istiyorum. İlk olarak, dergimizi bu sayıdan itibaren Ulakbim Dergi Sistemi (UDS) üzerinden yayımlamaya başlıyoruz. Bu nedenle bu tarihten itibaren Ankara Üniversitesi'nin Açık Dergi Sistemi (ADS) ve Ulakbim üzerinden makale kabulü gerçekleştiremeyeceğimizi belirtmek istiyorum. Bu sayıdan itibaren dergimize göndereceğiniz çalışmalarınızı UDS üzerinden (<http://ankara.dergipark.gov.tr/ozelegitimdergisi>) yükleyebileceksiniz. UDS üzerinden dergimizin yeni yayım ve yazım kuralları ile örnek şablonuna da "<http://ankara-univ.dergipark.gov.tr/ozelegitimdergisi/page/1388>" adresinden ulaşabileceksiniz. Ayrıca daha önceden kullanılan iki sistemde hakemlik süreci devam eden makalelere ilişkin çalışmalar, hakemlik süreçleri tamamlanmaya kadar aynı sistemler üzerinden sürdürülecektir. İkinci olarak, bu sayımızdan itibaren değerlendirme süreçlerini tamamlayan ve editöryal okuması bitirilerek mizanpajı yapılan çalışmalar Digital Object Identifier (DOI) numarası verilerek erken görünüm (online-first) olarak Erken Görünüm sayfasında (<http://ankara.dergipark.gov.tr/ozelegitimdergisi/page/1393>) yayınlanacaktır. Böylece süreci tamamlanan çalışmaların derginin yayım tarihi beklenmeksizin yayımlanmasıyla, yazarlarımızın hak kayıplarının önüne geçebileceğiz. Son olarak, dergimizin uluslararası hakemli dergi statüsünü kazanabilmesi için, önümüzdeki sayılarda Türkçe dışında İngilizce dilinde yazılan makaleleri yayımlamayı planlıyoruz. Bu nedenle bundan sonraki süreçte sizlerden de İngilizce dilinde raporlaştırılmış çalışmalarınızı beklediğimizi belirtmek istiyorum.

Dergimizin bu sayısında yer alan ilk araştırma *B. İpek GÜLER ve Ergül DEMİR* tarafından yürütülen "*Okul Öncesi Öğretmenlerinin Riskli Oyunlara Yönelik Görüş ve Alguları*" adlı çalışmadır. Araştırmacılar bu çalışmada okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocukların riskli oyunlarına yönelik görüş ve algılarını incelemeyi amaçlamışlardır. Nitel araştırma yaklaşımıyla açımlayıcı bir araştırma olarak yürütülen çalışmada, Ankara ilindeki altı farklı okul öncesi eğitim kurumunda görev yapan 25 öğretmen çalışma grubunu oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen bir görüşme formu kullanılarak ve birebir görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Görüşmelerin dökümü ile elde edilen dokümanlar üzerinde belge taraması yapılmış ve öğretmen görüşlerinin sıklık dağılımları üzerinden analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, çalışma grubunda bulunan öğretmenlerin riskli oyunlara karşı temkinli yaklaştıkları ve çocukların fiziksel sağlıklarına verilen önemin, onların risk almalarının önünde bir engel olarak görüldüğü belirlenmiştir. Araştırmacılar bu durumun, risk kavramının tehlikeli ve zarar verici olarak algılanmasından kaynaklanabileceğini gözlemlemişlerdir. Diğer yandan araştırmacılar, velilerin ve idarecilerin öğretmenler ve oyunlara yönelik tutumlarının yanı sıra fiziksel altyapı sorunlarının da riskli oyunları engelleyen diğer etkenler arasında olabileceğini ileri sürmüşlerdir.

"*Üstün Yetenekli Çocukları Belirlemede Öğretmen Öncelikleri: İkili Karşılaştırma Yöntemiyle Bir Ölçekleme Çalışması*" adlı ikinci araştırmanın yazarları *Eren Halil ÖZBERK ve Elif Bengi ÜNSAL ÖZBERK*'tir. Bu çalışmanın amacı, üstün yetenekli çocukları belirlemede öğretmen önceliklerinin tespit edilmesidir. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle alanyazına ve uzman görüşüne dayalı olarak üstün yetenekli bireylere ait özellikler belirlenmiş, ardından bu öğrencileri seçmede en önemli referans kaynağı olan öğretmenlere bu kriterler sunulmuş ve onların görüşlerine göre ölçekleme yöntemi ile önem dereceleri tespit edilmiş ve bu önem derecelerinin öğretmenlerin demografik özelliklerine göre nasıl değişkenlik gösterdiği incelenmiştir. Ölçekleme çalışmasında üstün yetenekli öğrencilerin özellikleri yedi ifade altında toplanmıştır. Araştırmada Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan 785 öğretmenden bu 7 özelliği ikili karşılaştırma yaparak sıralamaları istenmiştir. Yapılan ölçekleme işlemi sonunda öğretmenlerin üstün yetenekli çocukları belirlemede ilk tercih ettikleri özelliğin, "çevreye ve sosyal olaylara karşı duyarlı olma", son tercih ettikleri özelliğin ise "arkadaş çevresinde liderlik özelliğine sahip olma" olduğu bulunmuştur. Öğretmenlerin bu araştırma kapsamında ele alınan tüm demografik özelliklerine göre üstün yetenekli çocukları belirlemede ilk tercih ettikleri özelliğin, çevreye ve sosyal olaylara karşı duyarlı olma olduğu görülmüştür.

Şeyda DEMİR tarafından yürütülen "*Okul Öncesi Kaynaştırma Sınıflarındaki Öğretmenlerin, Özel Gereksinimli ve Risk Grubu Çocukların Sınıf İçi Davranışlarının İncelenmesi*" adlı çalışma, dergimizin bu sayısında yer alan üçüncü çalışmadır. Alanyazında okul öncesinde kaynaştırma uygulamalarının birçok uzman ve öğretmen tarafından özel gereksinimli (ÖG) çocuklar için en iyi uygulamalar olarak görüldüğünü belirten araştırmacı, buna karşın okul öncesi sınıflarda çalışan öğretmenler ve sınıflarındaki ÖG çocukların davranışlarının gözlemlendiği araştırmaların sınırlı sayıda olduğunu vurgulamaktadır. Bu çalışmada sınıfta ÖG olan ve öğretmen görüşlerine göre risk grubu (RG) olduğu düşünülen çocuk bulunan okul öncesi

öğretmenlerinin ve bu çocukların sınıf içi davranışlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Betimsel bir araştırma olarak planlanan çalışmada, Ankara’da bağımsız bir anaokulunda çalışan on yedi okul öncesi öğretmeni ile sınıflarındaki ÖG ya da RG çocukların davranışları, masa başı etkinlikler (MBE) ve serbest zaman etkinliklerinde (SZE) yarımşar saat video kamera ile kaydedilmiştir. Video kayıtları, geliştirilen gözlem kayıt formları ile izlenmiş; böylece öğretmen ve ÖG ya da RG çocuk davranışları değerlendirilmiştir. Gözlem sonuçları, öğretmenlerin MBE ve SZE’de ÖG ya da RG çocukla benzer şekilde etkileşim kurduğunu, her iki etkinlikte de ÖG ya da RG çocuğa yönelik benzer sayıda olumlu davranış sergilediğini, olumsuz davranışlarının çok az olduğunu göstermiştir. ÖG ya da RG çocukların ise, SZE’de akranlarıyla MBE’ye oranla daha çok etkileşim kurdukları, SZE’de akranları ve öğretmenleriyle olumlu etkileşimlerinin sıklığının MBE’ye göre biraz daha fazla olduğu ve her iki etkinlikte de akranları ve öğretmenlerine yönelik olumsuz etkileşim sıklıklarının benzer olduğu bulunmuştur. Ayrıca hem MBE hem de SZE için çocukların problem davranışlarının oranının benzer olduğu ve çocukların MBE’nin yarısına yakınında verilen görev üzerinde çalıştıkları belirlenmiştir.

Bu sayımızda dergimizde yer alan ilk derleme *Meral Çilem ÖKCÜN-AKÇAMUŞ* tarafından kaleme alınan “*Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Sosyal İletişim Becerileri ve Dil Gelişim Özellikleri*” adlı çalışmadır. Dil ve iletişim alanında yaşanan güçlükler, otizm spektrum bozukluğunun (OSB) tanı ölçütlerinden birisidir ve bu güçlükler OSB olan çocuklarda otizmin şiddetini belirleyen önemli bir değişken olarak ele alınmaktadır. OSB olan çocukların dil gelişiminde heterojen bir yapı olduğu kabul edilmektedir. OSB olan bazı çocuklar sözel dili hiç edinemezken, bazı çocuklarda normal gelişim gösteren akranlarına yakın bir sözel dil kullanım örüntüsü görülebilmektedir. Bu bulgulardan hareketle, bu derleme çalışmasında OSB olan çocukların dil ve iletişim becerilerine ilişkin gelişimsel özellikleri incelenmiştir. Araştırmacı OSB olan çocuklarda söz öncesi dönemde sözel olmayan sosyal iletişim becerilerine ve sözel dil döneminde dilin bileşenlerine ilişkin sendroma özgü gelişimsel özellikler/bozukluklar görüldüğünü vurgulamış ve bu nedenlerle OSB olan çocukların söz öncesi dönemde sözel olmayan sosyal iletişim becerilerine yönelik gelişimlerini ayrıntılı olarak ele almıştır. Bunun yanı sıra sözel dil döneminde olan OSB olan çocukların dilin biçimbirim bilgisi/sözdizimi, anlam bilgisi ve kullanım bilgisi bileşenlerine yönelik gelişimsel özellikleri de incelenmiştir. Alanyazını ayrıntılı olarak ele alan derlemenin, OSB olan çocuklarda dil gelişimi üzerine çalışan öğretmenlere ve araştırmacılara yol göstereceği düşünülmektedir.

“*Etkileşimli Kitap Okuma: Dil ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesinde Etkili Bir Yöntem*” adlı derleme, dergimizin bu sayısında yer alan son çalışmadır. *Cevriye ERGÜL, Ayşe Dolunay SARICA* ve *Gözde AKOĞLU* tarafından yapılan bu derlemede erken okuryazarlık, çocukların okul öncesi dönemde okuma ve yazmaya ilişkin kazanmaları gereken önkoşul bilgi, beceri ve tutumları olarak tanımlanmıştır. Araştırmacılar, yapılan birçok çalışmada erken okuryazarlık becerilerinin gelecekteki okuma yazma ve akademik becerileri güçlü bir şekilde yordadığını vurgulayarak, araştırmalardan elde edilen sonuçların kısa ve uzun dönemde okul başarısı üzerinde etkili olduğu gözlenen erken okuryazarlık becerilerinin, okul öncesi dönemde desteklenmesi gerektiğini ortaya koyduğunu belirtmişlerdir. Yetişkinlerin ev ve okul ortamlarında çocuklarla gerçekleştirdikleri birlikte kitap okuma etkinliklerinin, erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde en sık kullanılan müdahale yöntemlerinden birisi olduğunun altı çizen yazarlar, alanyazında yetişkinin çocuğa yönelik öğretici davranışlarını içeren kitap okuma etkinliklerinin, çocukların dil gelişimleri üzerinde etkili olduğunun gösterildiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda geliştirilen ve yetişkin ile çocuk arasında etkin bir iletişimi temel alan Etkileşimli Kitap Okuma (EKO) uygulamalarının, yetişkinin okuma sırasında aktif dinleyici konumunda olması, çocuğa öykü ile ilgili sorular yönelterek konuşma fırsatları sağlaması, bilinmeyen sözcükleri tanımlaması ve çocuktan gelen yanıtları tekrarlayarak genişletmeler yapması bakımından geleneksel uygulamalardan farklılaştığını öne süren araştırmacılar, çok sayıda çalışmada EKO’nun çocukların dil, erken okuryazarlık becerileri ve okumaya yönelik tutumları üzerindeki olumlu etkilerinin olduğunun ve gelişen bu becerilerin akademik başarıya önemli katkılarının olduğunun gösterildiğini vurgulamışlardır. Bu noktadan hareketle araştırmacılar, bu derlemede EKO yöntemini ele alarak yöntemin uygulama adımlarına ilişkin ayrıntılı bilgiler sunmuşlardır.

Dergimizin hem zamanında çıkması hem de yeni sisteme geçişi için yoğun çaba harcayan Editörler Kurulu’nda yer alan çalışma arkadaşlarımız Editör Yardımcıları *Yard. Doç. Dr. Bahar KEÇELİ KAYISILI, Öğr. Gör. Dr. Meral Çilem ÖKCÜN-AKÇAMUŞ, Araş. Gör. Dr. Şeyda DEMİR, Araş. Gör. Dr. Zeynep BAHAP KUDRET* ile Teknik Koordinasyon Sorumluları *Araş. Gör. Gamze ALAK* ve bu sayımızda yeni bir güç olarak aramıza katılan *Araş. Gör. Hatice AKÇAKAYA*’ya sizlerin huzurunda çok teşekkür ediyorum. Sonsuz enerjileri ve sabırları ile en zor zamanlarda bile çalışmalarımıza keyif ve heyecan katıyorlar.

Siz okurlarımıza, yazarlarımıza ve hakemlerimize katkılarınız için bir kez daha teşekkür ediyorum ve bu geçiş sürecinde karşılaşılabileceğimiz küçük sorunlar için anlayış göstermenizi rica ederek saygılarımı sunuyorum...

Doç. Dr. Hatice Bakkaloğlu